

МЕТАМЕТАФОРИ В ДРАМАТУРГІЧНИХ ТЕКСТАХ ТОМАСА БЕРНГАРДА: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ

ОЛЬХОВСЬКА Н. С., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України (м.Київ)

У статті розглянуто когнітивний аспект прояву метафор в художньому тексті. Дано визначення метаметафор (метатропів) та їх класифікація: ситуативні, композиційні, концептуальні й операціональні метаметафори. Наведено приклади експліцитного та імпліцитного прояву цих видів метатропів у драматургічних текстах Томаса Бернгарда. Визначено їх роль у створенні понять, концептів або художніх образів, та їх функція як засобів передачі оригінальної, нетривіальної естетичної інформації адресату.

Ключові слова: драматургічний текст, концепт, метаметафори (метатропи), концептуальні, композиційні, операціональні, ситуативні метатропи

Різні підходи до вивчення метафори дозволяють сконцентрувати увагу на її використанні та функціонуванні у художньому дискурсі взагалі та драматургічному зокрема. Але для визначення ролі метафори є необхідним дослідити більш високий рівень її функціонування в дискурсі, ніж звичайний рівень тропів – створення образності, символізація. Такий рівень обумовлює ускладнення метафори, збільшення її семантичного обсягу та розмірів у тексті. Така складна метафора досліджувалася різними авторами, і в залежності від аспектів аналізу було запропоновано для неї різні назви: «развёрнутая / расширенная» метафора (В. В. Виноградов, І. А. Гальперин, О. Г. Ревзіна, І. А. Русова), композиційна метафора (І. В. Арнольд) або метаметафора (О. П. Воробйова, Л. С. Нагнибіда, І. І. Тарамуратова, Н. А. Фатєєвої).

Слід відмітити, що в розумінні композиційної метафори І. Р. Арнольд та метаметафори Н. А. Фатєєвої є загальні підходи. Однак композиційна метафора розглядається І. Р. Арнольд лише як стилістичний засіб у межах кодування / декодування інформації [1,с.85], в той час як метаметафора Н. А. Фатєєвої припускає стилістичну, прагматичну і когнітивну трактовку [6].

Актуальність обумовлена тим, що метаметафора, як цілий комплекс метафор, що розподілені в художньому тексті, але об'єднані однією метою, мають безмежні можливості для введення в художній дискурс концептів та образів з глибокою імпліцитною семантикою. Дослідити прояв цих концептів у різних видах метаметафор на матеріалі драматургічних текстів Томаса Бернгарда і є метою дослідження.

Під метаметафорою О. П. Воробйова розуміє метафору про метафору. Окремі метафори з іншими оригінальними авторськими метафоричними описами утворюють метаметафори, які пояснюють та розширюють функції попередньої метафори [4, с.76-83]. Це трактування метаметафори можна

© О. Н. Ольховська, 2015

вважати допоміжною, більш розширеною номінацією первинної метафори, що виходить за межі художнього тексту. Саме в цьому розуміння є справедливим використання префікс мета-, який позначає над текстову рефлексію [5, с.15-18].

Метафори містить в собі імпліцитну опозицію до буденного бачення світу. В метафоричному висловлювання можна побачити скорочене порівняння, але в ньому міститься і скорочене протиставлення [2,с.17-19]. Такі протилежні якості, що містить в собі одна й та ж метафора дозволяють використовувати її про різнобічній характеристиці будь-якого складного об'єкта. Роль метафори і метаметафори в художньому дискурсі може проявлятися безпосередньо, в авторському тексті, а також може виражати інтенції автора через мовлення персонажів [5, с. 51-52].

Когнітивний аспект метафори полягає не лише в її здатності презентувати та акумулювати знання, а й у використанні імпліцитних знань адресата, у визначенні шляху, який допоможе йому відшукати нову інформацію. Таким чином метафора виступає одним з факторів створення художнього дискурсу. Поняття, концепт або художній образ, які вводяться в дискурс за допомогою метафори, мають підвищений семантичний обсяг у порівнянні з тим образом / концептом, який утворюється без застосування тропів.

Концепція метаметафори Н. А. Фатєєвої підтверджує здатність метаметафори виконувати завдання концептуалізації і оцінки об'єктів, використаних в художньому творі. Дослідниця виділяє ситуативні, концептуальні, композиційні і операціональні метаметафори [6, с.59-73]. При цьому кожна окрема метаметафора належати відразу до кількох з названих класів.

Персонажі драм Т. Бернгарда є насамперед носіями ролей, концепцій. Їхні мовленнєві акти за стилем досить однакові, що пов'язано із загальним задумом втілення образів та інтенцій автора. У них часто немає навіть власних імен. Президент, Президентка, Мільйонерка, Рятівник людства, Ректор, Декан, Жонглер, Клоун, Він – такими є імена персонажів. Отже, імена персонажів виступають у творах концептуальними метатропами (метаметафорами), які створюють з окремих преференційно-ментальних комплексів цілісну картину світу Т. Бернгарда та його творів. Засобами метатропів створюється концепт у тому сенсі, як його розуміють у когнітивній лінгвістиці.

Композиційною метафорою у п'єсі «Іммануїл Кант» виступає образ папуги Фрідріха, до якого головний герой звертається як до геніальної людини.

(1) *Steward: Alles in Ordnung / auf Hoher See*

Kant: Ich muß / die Ideallinie haben / (befeuchtet seinen rechten Zeigefinger und hält ihn hoch in die Luft) / West Nordwest / Ideallinie

Steward: West Nordwest / Ideallinie Friedrich (ein Papagei): Ideallinie / Ideallinie [8, с. 259]

Ця метаметафора, яка знов і знов з'являється у тексті і підкреслює на надфразовому рівні нездоровий глузд головного героя імпліцитно, що підтверджується експліцитно у кінці п'єси, коли Канта забирають до лікарні для душевно хворих. Як бачимо з попереднього і наступного прикладів, створенню композиційного метатропа «хворобливість» сприяють тавтологічні повтори, які властиві мовленню персонажів, і не лише характеризують їх як людей з

хворобливою психікою, а й створюють концепт «професіоналізм» з мінус-ефектом.

(2) *Kant (zu Ernst Ludwig): Nicht abrucht die Decke abnehmen/ nicht abnehmen / Friedrichs Augenlicht / ist das kostbarste / Die sogenannten Schriftsgelehrten / und die Papageien / haben das empfindlichste Augenlicht / Der wahre Philosoph / in sich selbst / Langsam / ganz langsam / nur nach und nach / ziehst du ihm die Decke ab [8, с. 256]*

Ця операціональній метаметафора має імпліцитну частину, що впливає з попереднього контексту. Ототожнюють два класи (учені й папуги) за єдиною загальною ознакою – вразливості їхнього зору. Ототожнення цих класів відбувається в репліках І. Канта не лише за ознакою зору, але й у попередніх висловленнях за іншими ознаками. Кант стверджує, що Фрідріх (папуга) тотожний йому за енциклопедичною пам'яттю та може замінити його на лекціях. У такий спосіб операціональна метаметафора є водночас концептуальною та створює концепти «професіоналізм» і «домінування».

Стислість зазвичай набуває у драматургічних текстах Т. Бернгарда гіпертрофованого вигляду внаслідок того, що автор змушує персонажів висловлюватися такими фігурами мовлення, як умовчання, еліпсис. Так у п'єсі «Іммануїл Кант» Мільйонерка, що пливе разом з іншими героями на пароплаві до Америки, згадує у світській розмові свою матінку, породжуючи багато нової інформації на рівні надфразової єдності:

(3) *Millionärin: Meine Großmutter / eine geborene Litfaß / Kohle Koks Metall wissen Sie / mit pianistischen Ambitionen / reiste mit dem ganzen Familienschmuck / auf der Titanic [8, с. 293]*

(4) *Millionärin: Von Rembrandt geht für mich / so eine unglaubliche Fatzination aus / Wie er die Farbe verteilt / er weißt immer / wohin mit der Farbe [8, с. 332]*

У цьому епізоді Мільйонерка отримує враження не від художніх образів Рембрандта, а від того, що він завжди знає, куди класти фарби. Формально такий вибір аргументації своєї вразливості може існувати, але він не відповідає загальноприйнятим. Тим самим цей несподіваний вибір несе багато комічної інформації про даний персонаж. Ці ситуативні метатропи породжують нову інформацію і створюють концептуальний метатроп та концепт «професіоналізм». Ця фраза є прикладом ситуативного метатропу, адже передає різні комбінації спогадів і уявних ситуацій. Спогади та враження адресанта про об'єкт створюється за рахунок експліцитних та імпліцитних спогадів про той самий об'єкт іншого адресанта. Логічно припустити, що в такому випадку ситуативний метатроп пов'язує концептуальний просторовий час художнього тексту (концепти попереднього адресанта) з перцептуальним просторовим часом наступного адресанта.

Приклади реплік з фіналу п'єси Т. Бернгарда «Іммануїл Кант» є яскравим прикладом поєднання кількох метаметафор в одній – операціональні метаметафори сприяють створенню концептуальних метаметафор «влада», «церква» та концептів «професіоналізм» та «святенництво»:

(5) *Kant (zum Kardinal): Die Kirche ist die Nutznießerin meiner Errungenschaften / Die Kirche ist der Mord der Natur / Wo nichts als Künstlichkeit herrscht / ist die Kirche / Es ist ungeheurer Verleumdungsprozeß / Ich mache diese Reise / um meinen Augenlicht wiederzufinden / denn ich schon beinahe erblindet /*

Wo beinahe nichts ist als Schatten / hat die Vernunft kleinerlei Begründung / Ich danke für Ihre Aufmerksamkeit [8, с. 336-337].

Наведений у наступному прикладі великий діалог (насправді монолог, хоча формально Пані звертається до Порт'є) є інформативом, адресованим глядачу/читачу, для пояснення їм болючої самотності цього персонажа й екстравагантних способів звільнення від туги.

(6) Dame (trinkend, dann zum Portier): Durchstehen / allein sein / Vergessen Sie meinen Champagner nicht / Wenn notwendig zwei Flaschen / ich will ihn allein trinken / allein / (lacht auf und schaut in dieselbe / Richtung wie die anderen) / es ist ja gleichgültig / ich muss mich wehren wissen Sie / (mit Nachdruck) / Wehren / Die Welt ist tatsächlich / von Verrückten bevölkert / unglaublich / Die Verkommenheit ist typisch / (zum Portier gewendet) / ... / (trinkt) / ich gehe mit meiner Affenmaske ins Bett / und warte / mit der Maske auf dem Gesicht auf dem Kopf / die ganze Champagnerflasche in einem Zug / Das ist schon das dritte Jahr / daß ich Silvester auf diese Art praktiziere / (als ob sie einen merkwürdigen Menschen beobachtete) / unter Umständen / zwei Flaschen / eine Finte natürlich / die Koketterie mit dem Ersticken / Eine Perversität / Ich bin dicker geworden / schon dreimal die Affenmaske zugeflickt / (trinkt) / zugeflickt / Mit gefalteten Händen unter der Affenmaske / ... / und den Champagner ausgetrunken / und ins Bett / Die Maske auf dem Kopf / und die Strümpfe an den Beinen / (lacht laut auf) / Und funktioniert nicht / dann noch eine Flasche / (trinkt und schaut auf den Koffer, dann wieder in die entgegengesetzte Richtung) / Zweifellos der Herr / der zu dem Koffer gehört [9, с. 205-206].

З метою втілення концептуальних метаметафор «самотність», «недовіра до світу» та «втеча», «людина, чужа для суспільства», мовлення персонажа насичене ситуативними метаметафорами, які зображують чужий, непривітний до людини світ у стані занепаду, що заселений божевільними, від якого так хоче сховатися героїня. Наприклад, під маскою мавпи, яка вона це робить вже третій рік поспіль, що в свою чергу можна вважати композиційною метафорою – жінка нічим не краще за цей світ, від якого допомагають їй втекти маска та шампанське (одна пляшка, якщо не вийде – ще одна). Якщо взяти до уваги те, що цей монолог є прелюдією до розкриття самотності головного персонажа – відомого німецького актора Бернгарда Мінетті, з'являється операціональний метатроп у концептуальному просторовому часі – жінка характеризує сьогоdnішній світ та модель поведінки людей, які живуть, а постійно роблять спроби втекти від себе та від світу у будь-який спосіб. Перелічені у цьому прикладі метатропи створюють концепт «світ».

У наступному уривку тему недовіри до церкви і уряду, зокрема президента країни, продовжує персонаж однойменної п'єси «Президент», який завдяки ситуативним метатропам, породжує концептуальний метатроп «світ чужинний для людини», в якому не має довіри до влади і церкви, та концепт «світ». Відвертість Президента в розмові з коханкою про сімейні таємниці, що відображають міщанський характер президентської пари та викривають голову держави:

(7) Präsident: Oder den Kaplan / Sie weiß ich hasse den Kaplan / darum setzt der Kaplan alle Augenblicke bei uns zum Mittagessen / Komm ich zum Essen / sitzt der Kaplan schon da / immer ein Buch an der Brust / woraus er dann vorliest / und immer ist es eine Gemeinheit / eine kirchliche Frivolität / Dann gibt es das

ausgesuchteste Beste / Es macht sich gut / wenn am Ende der Tafel / der schwarze kirchliche Klecks sitzt / Ab und zu ganz unterhaltsam / was er sagt / über die Mission zum Beispiel / Ein ganz guter Überbrückter / .../ Eine vier- oder fünf- oder gegen Weinachten sechsstellige Summe / Ein raffinierter Kerl / der noch immer mit der Armut der Kirche hausieren geht / Im Winter ist er in Sankt Moritz und mischt sich / in Zivil natürlich / penetrant unter die mondäne Welt / Und meine Frau ist doch dort / und lässt sich von ihm die Skier wachsen / mit dem Kaplan einerseits / Zwischen meiner Frau und mir ist längst / alles erkaltet / (pathetisch) / Es ist die menschliche / die zwischenmenschliche Eiseskälte mein Kind / Alles nunmehr Fassade / und der Kaplan und der Fleischhauer / sind nichts / als Fassadenkletterer [8, c. 97-98].

У цілому, це сумний монолог сумної людини, однак метафори, що завершають діалог, безперечно, привертають увагу глядача, надають йому інформацію про цього персонажа, який страждає, і зненацька виявляють здоровий глузд Президента та його здатність до образного мовлення. Інформативність кінця монологу несподівано висока й відображає інтенцію Т. Бернгарда не обмежувати персонажів чорно-білими характеристиками, а бачити в них людей, змушених виконувати в житті механічні ролі.

(8) Kant: Ich bin Sozialist / der wahre der tatsächliche Sozialist / alles andere ist ein Irrtum / Und der Kommunismus / ist eine Modetorheit / Marx ist Tunichtgut / Der arme schwachsinnige Lenin / hat mich total mißverstanden [8, c. 289].

За твердженням І. Канта оману під назвою «комунізм» створили негідник Маркс і недоумкуватий Ленін. Однак, при всьому критичному ставленні до цих людей, ніхто не заперечує їхньої масштабності. Тому висловлений Кантом (такою ж масштабною особистістю) операціональний метатроп породжує у читача багато імпліцитної інформації про стосунки масштабних особистостей та створює концептуальний метатроп «неповага до особистостей» та концепти «професіоналізм», «домінування».

Наведене у п'єсі «Лицедії» порівняння є операціональними метатропом, адже сприяють швидкому введенню нової операційної інформації в гіперболізованому вигляді. У контексті усієї п'єси метатроп стає композиційним, адже характеризує усіх акторів, як безталанних особистостей, а на рівню усієї творчості Т. Бернгарда перетворюється в концептуальний, адже в усіх драматичні твори персонажі виражають одну і ту ж інтенцію автора – покази людей мистецтво, як нікчемних і безталанних особистостей:

(9) Bruscon: Wenn wir einen weiblichen Darsteller beschäftigen / beschäftigen wir sozusagen Theaterhemmschuh [10, c. 30]

(10) Bruscon: Ein talentierter Schauspieler / ist so selten wie ein Arschloch [10, c. 49]

(11) Bruscon: Vor den Schweinen / Im Dorf jedes geistige Produkt / muß man vor den Schweinen werfen [10, c. 64]

Репліка Брускона синові:

Bruscon: Du Handwerksidiot [10, c.85].

(12) Bruscon (zu Sarah): Hat sie noch Husten die Mutter

Sarah: Sie hustet noch / sie hat auch in ihrem Text gehustet

Bruscon: Das dachte ich mir / daß den Text verhustet / hat sie denn die Antihustenpillen nicht genommen

Sarah: Doch

Bruscon: Warum hustet sie dann / Ein so schöner Text / eine solche herrliche Passage / und sie verhustet alles / Aber wir dürfen der Gewöhnlichkeit / nicht entgegenkommen [10, с. 57-58].

Приклад з п'єси «Сила звички»:

(13) *Caribaldi: ... Ist die Haube zu weit / rutscht sie ihm herunter / ... Dann sieht er nichts / und ein Mißton ist da / sofort ist ein Mißton da / Ist ein Mißton da / weiß ich / ihm ist die Haube heruntergerutscht [7, с. 323].*

У 14 прикладі Карібальді вважає, що причиною поганого виконання музичного твору є капелюх, який постійно сповзає, що спричиняє фальшиве звучання – концептуальна метаметафора «люди мистецтва», яку створюють своїми мовленнєвими актами усі без винятку персонажі п'єси. Створенню концептуальної метафори «люди мистецтва» з негативним забарвленням, сприяє часто повторювана композиційна метаметафора «ковпак – фальшивий тон» (14), операціональні метаметафора «хвора дружина – гальмівний чобіт», «гарний текст – псують буденності» та ситуативна метаметафора «дружина – буденність» (13). Усі останні метаметафори (9-14) сприяють не лише створенню композиційної метаметафори «люди мистецтва» на рівні конкретних п'єс, а й концептів «професіоналізм», «домінування» та «священництво» на рівні усіх драматургічних творів.

На текстовому рівні, тобто у мовленні персонажів у драматургічних текстах Т. Бернгарда вжито відносно не багато ситуативних та операціональних метаметафор, й виражають вони частково експліцитно, частково імпліцитно переважно негативну експресію. Але ще більшого значення вони набувають у надфразовому та міжтекстовому рівні усіх драматичних творів Т. Бернгарда, де вони разом з композиційними метаметафорами, які забезпечують риму та смислове членування тексту, сприяють створенню концептуальних метаметафори. Концептуальні метафори сприяють зв'язності текстів, адже є проявом текстової семантики, яка маркує текст, та створюють концепти.

Однією з якостей названих метаметафор є те, що вона може бути у плані вираження простим або розгорнутим порівнянням, а в плані змісту – метаметафорою. У наведених прикладах метаметафор виникає новий принцип відображення, що створюється на перетині метафоричних та метонімічних трансформацій.

Збільшення семантичного обсягу, створених за допомогою метафор понять, концептів чи образів мають ряд переваг – це, без сумніву, економія в текстовому описанні за рахунок імпліцитного залучення фонових знань читача і можливість висловити семантику, яка не піддається іншому висловленню.

Метафора містить лише оригінальну інформацію і не містить тривіальної. Одним з естетичних критеріїв художнього тексту, згідно А. Молю, є те, що в тексті на кожному мовному рівні є така інформація, сенс якої може бути розкритим лише на більш високому рівні [4]. Таким чином, для адресата / читача створюються умови для розпізнання художніх образів та інтенцій автора тексту. Т. Бернгард не обмежує своїх персонажів чорно-білими характеристиками, а бачити в них людей, змушених виконувати в житті механічні ролі.

Концептуальні метаметафори, які проявляються на рівні однієї або кількох п'єс Т. Бернгарда – «люди мистецтва», «самотність», «суспільство», «уряд», «хворобливість», «світ» та концептуальну метаметафори на міжтекстовому

рівні «професіоналізм», «домінування», «святенництво», «смерть», що сприяють створенню своєрідного, недовірливого і холодного бернгардівського світу.

Темами подальших розвідок можуть бути метафора / метаметафора у просторово-часових структурах художнього тексту; ієрархія концептів, що утворені метаметафорою; роль метаметафори у створенні художнього дискурсу як на матеріалі драматургічних текстів Томаса Бернгарда, так і на матеріалі інших авторів.

Список літератури

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка (стилистика декодирования) / И. В. Арнольд. – М.: Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс. Теория метафоры / Н. Д. Арутюнова. – М.: Прогресс, 1990. – С. 5-32.
3. Воробйова О. П. Метафори про метафору: дидактичний сценарій / О. П. Воробйова // Записки з романо-германської філології. – Одеса: Фенікс, 2010. – № 25. – С. 76-83.
4. Моль А. Искусство и ЭВМ / А. Моль.– М.: Мир, 1975. – 556 с.
5. Пихтовникова Л. С. Метафора и метаметафора в немецкоязычном художественном тексте: когнитивный и прагмалингвистический аспект : монографія / Л. С. Пихтовникова, С. Н. Коринь. – Х.: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2015. – 200 с.
6. Фатеева Н. А. Конрапункт интертекстуальности, или интертекст в мире текстов / Н. А. Фатеева. – М.: Агар, 2000. – 280 с.
7. Bernhard T. Stücke 1. Ein Fest für Boris. Der Ignorant und der Wahnsinnige. Die Jagdgesellschaft. Die Macht der Gewohnheit. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1988. – 349 S.
8. Bernhard T. Stücke 2. Der Präsident. Die Berühmten. Minetti. Immanuel Kant. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1988. – 339 S.
9. Bernhard T. Stücke 3. Vor dem Ruhestand. Der Weltverbesser. Über allen Gipfel ist Ruh. Am Ziel. Der Schein trügt. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1988. – 462 S.
10. Bernhard T. Stücke 4. Der Theatermacher. Ritter, Dene, Voss. Einfach kompliziert. Elisabeth II. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1988. – 355 S.

References

1. Arnold I. V. Stilistika sovremennogo angliyskogo yazyka (stilistika dekodirovaniya) / I. V. Arnold. – М.: Prosveshcheniye, 1990. – 300 S.
2. Arutyunova N. D. Metafora i diskurs / N. D. Arutyunova // Teoriya metafor. – М.: Progress, 1990. – S. 5-32.
3. Vorobyova O. P. Metafor. pro metaforu: dydaktychniy stsensariy / O. P. Vorobyova // Zapysky z romano-germanskojy filologiyi. – Odesa : Feniks, 2010.– № 25. – S. 76-83.
4. Mol A. Iskusstvo i EVM/ A. Mol.– М.: Mir, 1975. – 556 S.
5. Pikhtovnikova L. S. Metafora i metametafora v nemetskoyazychnom khudozhestvennom tekste: kognitivniy i pragmalingvisticheskiy aspekt: monografiya / L. S. Pikhtovnikova, S. N. Korin. – Kh. : KhNU im. V. N. Karazina, 2015. – 200 S.

6. Fateeva N. A. Kontrapunkt intertekstualnosti, ili intertekst v mire tekstov / N. A. Fateeva. – M. : Agar, 2000. – 280 S.

7. Bernhard T. Stücke 1. Ein Fest für Boris. Der Ignorant und der Wahnsinnige. Die Jagdgesellschaft. Die Macht der Gewohnheit. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1988. – 349 S.

8. Bernhard T. Stücke 2. Der Präsident. Die Berühmten. Minetti. Immanuel Kant. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1988. – 339 S.

9. Bernhard T. Stücke 3. Vor dem Ruhestand. Der Weltverbesser. Über allen Gipfel ist Ruh. Am Ziel. Der Schein trägt. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1988. – 462 S.

10. Bernhard T. Stücke 4. Der Theatermacher. Ritter, Dene, Voss. Einfach kompliziert. Elisabeth II. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1988. – 355 S.

В статье рассмотрен когнитивный аспект презентации метафоры в художественном тексте. Даны определение метаметафор (метатропов) и их классификация: ситуативные, концептуальные, композиционные и операциональные метаметафоры. Приведены примеры эксплицитного и имплицитного проявления этих видов метатропов в драматургических текстах Томаса Бернхарда. Определена роль метаметафор в создании понятий, концептов или художественных образов, а также их функция как средства создания и передачи оригинальной, нетривиальной эстетической информации адресату.

Ключевые слова: драматургический текст, концепт, метаметафоры (метатропы), концептуальные, композиционные, операциональные, ситуативные метатропы

The article explores the varieties of metametaphors and their manifestation in the dramatic texts of T. Bernhard. The cognitive aspect of the metaphor lies not only in its ability to reveal and accumulate knowledge, but also in the use of implicit knowledge of the recipient, and in determining a path that will help him to find new information. Thus, metaphor is one of the factors in creating an artistic discourse.

Separate metaphors with other original author's metaphorical descriptions make up metametaphors that explain and expand the functions of the previous metaphor. This interpretation of metametaphor can be considered a secondary, more extended category of primary metaphor that goes beyond the literary text. Situational, conceptual, compositional and operational metametaphors (metatropes) are distinguished. At this time every metametaphor can belong to several of these classes at once.

There was made the conclusion that on the textual level the author used situational and operational metametaphors, and they express partially explicitly, partially implicitly predominantly negative expression. But even more important they are becoming in overphrasal and intertextual levels of all dramatic works of T. Bernhard, where together with compositional metametaphors, which provide rhyme and semantic division of the text, contribute to coherence of texts, because they are the manifestation of text semantics, which marks the text, they also contribute to the creation of the conceptual metametaphors and concepts.

One of the qualities of these metametaphors is that they can be simple or detailed comparison in terms of expressing, but the metametaphors – in terms of content. In the given examples of metametaphors generates a new principle of representation, which is created at the intersection of metaphoric and metonymical transformations.

The increase of the semantic volume of the notions, concepts or images, which were created with the help of metaphors, has a number of advantages. No doubt, this is saving in a text description due to implicit introduction of the reader's background knowledge and the ability to express the semantics that fails to respond to another statement.

The metaphor contains only original information and does not contain the trivial. One of the aesthetic criteria of literary text is that the text on each language level contains such information, the meaning of which can be opened only at a higher level. Thus, there were made the conditions for recognition of the artistic images and the intentions of the author of the text for the recipient / reader. T. Bernhard does not limit his characters with black-and-white characteristics, but sees them as people who are forced to perform a mechanical role in their life.

Conceptual metametaphors which occur at the level of one or several plays by T. Bernhard such as «people of art», «loneliness», «society», «government», «tenderness», «a man, a stranger to the world» form the concepts «professionalism», «dominance», «hypocrisy», «world», that contribute to the expression of a kind, distrustful and cold Bernhard's world.

Keywords: *dramatic text, concept, metametaphor (metatrophe), conceptual metatropes, compositional metatropes, operational metatropes, situational metatropes*

УДК 81:39

ПРИРОДА В «ЗЕРКАЛЕ» МЕТАФОРИЧЕСКОГО СРАВНЕНИЯ КАЗАХСКИХ И РУССКИХ ПИСАТЕЛЕЙ

**РУМЯНЦЕВА М. В., кандидат филологических наук, доцент,
заместитель директора Центра языковой подготовки
Костанайского государственного университета им. А. Байтурсынова
(г. Костанай)**

Статья посвящена вопросу использования образных сравнений, в которых агентом сравнения является географический или природный объект. В статье сравниваются произведения русских и казахских авторов, выделяются характерные черты художественного стиля для представителей каждого из этносов. Проводится исследование произведений таких авторов, как К. Паустовский, М. Пришвин, Д. Досжанов и многих других.

Ключевые слова: *метафорическое сравнение, агент сравнения, географический объект, ландшафт, картина мира*

Для наивной картины мира важными оказываются окружающий человека животный и растительный мир, а также климатические и географические условия определенной местности, являющиеся определяемыми базиса

© М. В. Румянцева, 2015